

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ŽANA RIŠĀRA DELATŪRA
[JEAN RICHARD DE LA TOUR]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 13. janvārī¹

Lieta C-569/20

**Kriminālprocess
pret IR,
 piedaloties
Spetsializirana prokuratura**

(*Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva (ES) 2016/343 – Tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā – 8. un 9. pants – Prasības aizmuguriskas notiesāšanas gadījumā – Tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna – Apsūdzētā bēgšana – Valsts tiesiskais regulējums, kas izslēdz krimināllietas atkārtotu izskatīšanu, ja aizmuguriski notiesātā persona ir aizbēgusi pēc uzzināšanas par procesa izmeklēšanas stadijā viņai izvirzīto apsūdzību

I. Ievads

1. Vai personai, kas notiesāta tiesas procesā, kurā tā personīgi nav piedalījusies, jo ir aizbēgusi, var būt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā², 8. panta 4. punkta otrajā teikumā un 9. pantā paredzētās tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna?
2. Tāds būtībā ir *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa, Bulgārija) uzdoto prejudiciālo jautājumu priekšmets.
3. Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kurā tika nolemts krimināllietu iztiesāt IR prombūtnē. Lai gan šī persona pirmstiesas procesa stadijā tika informēta par tai izvirzīto apsūdzību, tā aizbēga un līdz ar to netika informēta nedz par galīgo apsūdzības rakstu, nedz par tās procesa norises datumu un vietu, nedz arī par neierašanās sekām.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² OV 2016, L 65, 1. lpp.

4. Tādēļ iesniedzējtiesa nav pārliccināta par to, kāds tvērums ir Direktīvā 2016/343 izvirzītajām prasībām, ar kurām likumdevējs bija paredzējis nodrošināt šīs personas tiesības uz aizstāvību. Konkrētāk, tā vēlas noskaidrot, vai būs iespējams izpildīt procesā, kas norisinājies šīs personas prombūtnē, pieņemto nolēmumu, piemērojot šīs direktīvas 8. panta 2. un 3. punktu, vai, tieši pretēji, būs nepieciešams rīkot jaunu tiesvedību atbilstoši minētās direktīvas 8. panta 4. punkta otrajam teikumam un 9. pantam.

5. Šajos secinājumos izskaidrošu, ka, lai gan apsūdzētā informēšana par viņa tiesas procesa norisi ir būtiska prasība, kas Direktīvā 2016/343 izvirzīta, lai tiktu ievērotas tiesības uz aizstāvību, tomēr Savienības likumdevējs ļauj dalībvalstīm izvērtēt, kādā mērā šī prasība ir izpildīta katrā konkrētā gadījumā. Tas aicina dalībvalstis pievērst īpašu uzmanību gan valstu atbildīgo iestāžu rīcībai, paziņojot šo informāciju, gan minētās personas rīcībai, to saņemot.

6. Šajā kontekstā izklāstīšu iemeslus, kuru dēļ Direktīvas 2016/343 8. panta 2. un 3. punkts, kuri ļauj dalībvalstīm izpildīt nolēmumu, kas pieņemts tiesvedībā, kurā apsūdzētais nav piedalījies, attiecas arī uz situāciju, kurā valsts tiesa, ņemot vērā visus aplūkojamā gadījuma konkrētos apstākļus, konstatē, ka, neraugoties uz valsts atbildīgo iestāžu izrādīto rūpību un centieniem informēt apsūdzēto par viņa tiesvedības norisi un neierašanās sekām, šī persona apzināti un ar nodomu nav izpildījusi tai uzliktos pienākumus iegūt šo informāciju, lai izvairītos no tiesvedības. Precizēšu, ka gadījumā, kad valsts tiesa izdara šādus konstatējumus, Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums un 9. pants pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna nav piešķiramas, ja apsūdzētais ir aizbēdzis pēc tam, kad ir ticis informēts par pirmstiesas procesa stadijā viņam izvirzīto apsūdzību, tomēr pirms ticis informēts par galīgās apsūdzības celšanu.

II. Tiesiskais regulējums

A. Direktīva 2016/343

7. Saskaņā ar Direktīvas 2016/343 1. pantu tajā ir paredzēts kopēju noteikumu minimums, kas attiecas, pirmkārt, uz konkrētiem nevainīguma prezumpcijas aspektiem un, otrkārt, uz tiesībām piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā.

8. Tās 37. un 38. apsvērumā ir teikts:

“(37) Vajadzētu būt [...] iespējai tiesas sēdi, kurā var tikt pieņemts nolēmums par vainīgumu vai nevainīgumu, noturēt bez aizdomās turētā vai apsūdzētā klātbūtnes, ja minētā persona bija informēta par tiesas sēdi un ir pilnvarojusi advokātu, kuru ir izraudzījusies minētā persona vai valsts, lai attiecīgo personu pārstāvētu tiesā, un kurš pārstāvēja aizdomās turēto vai apsūdzēto.

(38) Apsverot, vai informācijas sniegšanas veids ir pietiekams, lai nodrošinātu, ka persona ir informēta par lietas izskatīšanu tiesā, vajadzības gadījumā īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī publisko iestāžu centieniem informēt attiecīgo personu un attiecīgās personas centieniem saņemt viņai adresēto informāciju.”

9. Šīs direktīvas 8. panta “Tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā” 1.–4. punktā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā.

2. Dalībvalstis var paredzēt, ka tiesas sēde, kurā var tikt pieņemts nolēmums par aizdomās turētā vai apsūdzētā vainīgumu vai nevainīgumu, var notikt bez minētās personas klātbūtnes ar noteikumu, ka:

- a) aizdomās turētais vai apsūdzētais ir pienācīgā laikā informēts par tiesas sēdi un par neierašanās sekām; vai
- b) aizdomās turēto vai apsūdzēto, kas ir informēts par tiesas sēdi, pārstāv pilnvarots advokāts, kuru izraudzījies aizdomās turētais vai apsūdzētais vai valsts.

3. Nolēmumu, kas ir pieņemts saskaņā ar 2. punktu, var izpildīt attiecībā uz konkrēto aizdomās turēto vai apsūdzēto.

4. Gadījumos, kad dalībvalstis paredz iespēju, ka tiesas sēdes var notikt bez aizdomās turēto vai apsūdzēto klātbūtnes, bet nav iespējams panākt atbilstību šā panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem, jo, neskatoties uz saprātīgiem centieniem aizdomās turēto vai apsūdzēto atrast, personas atrašanās vieta nav zināma, dalībvalstis var noteikt, ka nolēmumu tomēr var pieņemt un izpildīt. Minētajā gadījumā dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad aizdomās turētie vai apsūdzētie ir informēti par nolēmumu, jo īpaši, kad minētās personas ir aizturētas, tās informē arī par iespēju minēto nolēmumu pārsūdzēt un par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai par citu tiesību aizsardzības līdzekli saskaņā ar 9. pantu.”

10. Minētās direktīvas 9. pantā “Tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna” ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad aizdomās turētie vai apsūdzētie nepiedalās klātienē savas lietas izskatīšanā tiesā un kad nav izpildīti 8. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi, tiem ir tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā no jauna vai uz citu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kurš dod iespēju no jauna noskaidrot lietas faktus, tostarp pārbaudīt jaunus pierādījumus, un kura rezultātā sākotnējo nolēmumu varētu atcelt. Minētajā sakarā dalībvalstis nodrošina, ka minētajiem aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības uz klātbūtni, efektīvi piedalīties saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām un izmantot tiesības uz aizstāvību.”

B. Bulgārijas tiesības

11. *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss; turpmāk tekstā – “NPK”) 55. panta 1. punktā ir noteikts:

“Apsūdzētajam ir šādas tiesības: [...] piedalīties kriminālprocesā [...]”

12. NPK 94. panta 1. un 3. punktā ir noteikts:

“(1) Aizstāvja piedalīšanās kriminālprocesā ir obligāta, ja:

[..]

8. lieta tiesā tiek izskatīta bez apsūdzētā klātbūtnes;

[..].

(3) Ja aizstāvja piedalīšanās ir obligāta, atbildīgā iestāde par aizstāvi norīko advokātu.”

13. NPK 247.b panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Pēc tiesneša referenta rīkojuma apsūdzētajam izsniedz apsūdzības raksta kopiju. Ar apsūdzības raksta izsniegšanu apsūdzēto informē par plānoto tiesas ievadsēdi un 248. panta 1. punktā minētajiem jautājumiem, viņa tiesībām ierasties tiesā ar viņa izraudzītu aizstāvi, viņam paredzēto iespēju gadījumos, kas minēti 94. panta 1. punktā, lūgt nodrošināt aizstāvi, kā arī to, ka krimināllieta var tikt izskatīta un iztiesāta apsūdzētā prombūtnē, ievērojot 269. panta prasības.”

14. NPK 269. pantā ir paredzēts:

“(1) Lietās, kurās apsūdzētais tiek apsūdzēts par smagu noziegumu, viņa klātbūtne tiesas sēdē ir obligāta.

[..]

(3) Ja vien tas netraucē patiesības objektīvai noskaidrošanai, lietu var iztiesāt bez apsūdzētā klātbūtnes, ja:

1. viņš neatrodas norādītajā adresē vai ir to nomainījis, neinformējot atbildīgo iestādi;

2. viņa dzīvesvieta Bulgārijā nav zināma un tā nav noskaidrota arī pēc plaša mēroga pārbaudes;

[..]

4. [dzīvesvieta atrodas] ārpus Bulgārijas Republikas un

a) viņa dzīvesvieta nav zināma;

[..].”

15. NPK 423. panta 1.–3. punktā ir noteikts:

“(1) Sešu mēnešu laikā pēc tam, kad persona ir iepazinusies ar galīgo notiesājošo spriedumu krimināllietā, vai pēc viņas faktiskas nodošanas Bulgārijas Republikai no citas valsts prombūtnē (*in absentia*) notiesātais, norādot uz savu prombūtni kriminālprocesa laikā, var lūgt lietas atkārtotu iztiesāšanu. Lūgums tiek apmierināts, izņemot, pirmkārt, gadījumu, kad pēc apsūdzības izvirzīšanas pirmstiesas procesa stadijā notiesātais ir aizbēdzis, kā rezultātā nevar tikt izpildīta 247.b panta 1. punktā paredzētā procedūra, vai, otrkārt, pēc tam, kad minētā procedūra ir tikusi izpildīta, notiesātais bez attaisnojoša iemesla nav ieradies uz tiesas sēdi.

(2) Lūgums neaptur notiesājoša sprieduma izpildi, ja vien tiesa nenosaka citādi.

(3) Ja prombūtnē (*in absentia*) notiesātais bez attaisnojoša iemesla neierodas uz tiesas sēdi, krimināllietas atkārtotas izskatīšanas procedūra tiek izbeigta.”

16. NPK 425. panta 1. punkta 1. apakšpunktā ir noteikts:

“Ja tiesa uzskata, ka lūgums par lietas atkārotu izskatīšanu ir pamatots, tā var:

1. atcelt notiesājošo spriedumu [...] un nodot lietu jaunai izskatīšanai, norādot, kurā stadijā sāk lietas izskatīšanu no jauna.”

III. Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17. *Spetsializirana prokuratura* (Specializētā prokuratūra, Bulgārija) uzsāka kriminālvajāšanu pret IR, jo viņš apgalvoti ir bijis noziedzīgas organizētas grupas dalībnieks nolūkā izdarīt noziedzīgus nodarījumus nodokļu jomā, par kuriem soda ar brīvības atņemšanu.

18. Apšūdzības raksts tika nodots IR personīgi. Pēc šīs paziņošanas IR norādīja adresi, kurā viņš ir sastopams. Taču šajā adresē viņš nebija atrodams nedz tad, kad tika sākta krimināllietas izskatīšana tiesā, nedz tad, kad *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa) mēģināja viņu uzaicināt uz tiesas sēdi. Turklāt viņa pilnvarotais advokāts atteicās viņu aizstāvēt. Iesniedzējtiesa iecēla valsts nodrošinātu aizstāvi, taču viņam neizdevās sazināties ar IR.

19. Tā kā apšūdzības rakstā bija pieļauts pārkāpums, tas tika pasludināts par spēkā neesošu, un tiesvedība pret viņu tika izbeigta³.

20. Pēc tam tika sagatavots jauns apšūdzības raksts, un tiesvedība tika atsākta. Taču arī šajā gadījumā IR tika meklēts, tajā skaitā ar viņa ģimenes locekļu, agrāko darba devēju un mobilo sakaru pakalpojumu sniedzēju starpniecību, taču viņu neizdevās atrast. Tādēļ šķiet, ka jaunajā tiesvedībā IR bēgšanas dēļ valsts atbildīgās iestādes nespēja viņam paziņot jauno apšūdzību, lai gan tās šajā sakarā veica pasākumus, ņemot vērā, ka viņš bija aizbēdzis.

21. Iesniedzējtiesa uzskata, ka lieta ir jāizskata bez IR klātbūtnes, un tas tika apspriests pirmajā tiesas sēdē šajā lietā. Tomēr tā norāda, ka gadījumā, ja IR tiktu notiesāts aizmuguriski, tai, lai nodrošinātu Direktīvas 2016/343 ievērošanu, savā nolēmumā būtu jānorāda procesuālās garantijas, kādas viņam pienākas pēc procesa, it īpaši viņam pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus.

22. Attiecībā uz aizmuguriska procesa likumību, kā arī uz tiesību aizsardzības līdzekļiem pastāvošā neskaidrība par procesuālajām garantijām, kādas ieinteresētajai personai būtu jāsaņem tādā situācijā kā šajā lietā aplūkotajā, kad viņš ir aizbēdzis pēc pirmā apšūdzības raksta paziņošanas un pirms kriminālprocesa tiesvedības stadijas sākšanas. Turklāt iesniedzējtiesa norāda – nevar izslēgt, ka IR tiktu atrasts un aizturēts citas dalībvalsts teritorijā un nodots Bulgārijas iestādēm, pamatojoties uz Eiropas apcietināšanas orderi. Tādēļ jautājumi par Direktīvas 2016/343 piemērojamību būtu jāizskata, ņemot vērā 4.a pantu Padomes Pamatlēmumā 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm⁴, kas grozīts ar Padomes Pamatlēmumu 2009/299/TI (2009. gada 26. februāris)⁵.

³ Saskaņā ar *Varhoven kasationen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija) judikatūru kļūdainais raksts ir jāaizstāj ar jaunu rakstu, precizējot, ka tiesa nevar pati novērst būtiskus procedūras noteikumu pārkāpumus, ko pieļāvis prokurors, tomēr tai šajā nolūkā lieta ir jānosūta atpakaļ šim prokuroram.

⁴ OV 2002, L 190, 1. lpp.

⁵ OV 2009, L 81, 24. lpp.; turpmāk tekstā – “Pamatlēmums 2002/584”.

23. Šādos apstākļos *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [Direktīvas 2016/343] 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts, skatot to kopsakarā ar tās 36.–39. apsvērumu, un Pamatlēmuma [2002/584] 4.a panta 1. punkta b) apakšpunkts, skatot to kopsakarā ar tā 7.–10. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie attiecas uz gadījumu, kurā apsūdzētā persona tika informēta par viņai izvirzīto apsūdzību tās sākotnējā redakcijā, bet pēc tam – viņas bēgšanas dēļ – viņa objektīvi nevar tikt informēta par [procesu] un viņu pārstāv tiesas iecelts advokāts, ar kuru viņa nekādi nesazinās?

2) Ja atbilde uz to ir noraidoša:

vai ar [Direktīvas 2016/343] 9. pantu, skatot to kopsakarā ar 8. panta 4. punkta otro teikumu, un Pamatlēmuma [2002/584] 4.a panta 3. punktu, skatot to kopsakarā ar 4.a panta 1. punkta d) apakšpunktu, ir saderīgs valsts tiesiskais regulējums ([NPK] 423. panta 1. un 5. punkts), saskaņā ar kuru pret aizmuguriski veiktiem izmeklēšanas pasākumiem un aizmuguriski pieņemtu notiesājošu spriedumu nav paredzēta tiesību aizsardzība tiesā, ja apsūdzētā persona pēc informēšanas par sākotnējo apsūdzību slēpjas un tādēļ nevarēja tikt informēta nedz par tiesas sēdes datumu un vietu, nedz par viņas neierašanās sekām?

3) Ja atbilde uz to ir noraidoša:

vai [Direktīvas 2016/343] 9. pantam, skatot to kopsakarā ar [Eiropas Savienības Pamattiesību hartas] 47. pantu, ir tieša iedarbība?”

24. Vienīgi Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus un rakstveidā atbildēja uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem.

IV. Vērtējums

A. Par pieņemamību

25. Lai varētu izvērtēt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, vispirms ir nepieciešami ievadapsvērumi par pirmā un otrā prejudiciālā jautājuma pieņemamību.

26. Abus šos jautājumus veido divas daļas. Pirmā daļa attiecas uz lietai nozīmīgo Direktīvas 2016/343 normu interpretāciju, savukārt otrā daļa attiecas uz Pamatlēmuma 2002/584 normu interpretāciju. Tāpat kā Komisija uzskatu, ka šā pamatlēmuma normu un it īpaši tā 4.a panta interpretācija nav nozīmīga pamatlietas strīda atrisināšanai. Ņemot vērā faktiskos apstākļus, kas izklāstīti lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir konstatējams, ka lieta, kuru izskata iesniedzējtiesa un kurā tai ir jāpieņem nolēmums, nedz galvenokārt, nedz pakārtoti neattiecas uz Eiropas apcietināšanas ordera spēkā esamību vai izpildi. Īstenībā *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa) lūgtā šā pamatlēmuma 4.a pantā ietvertu normu interpretācija ir saistīta ar hipotētisku problēmu, jo minētā tiesa norāda, ka nevar izslēgt, ka IR tiks atrasts un aizturēts citas dalībvalsts teritorijā un nodots Bulgārijas iestādēm, pamatojoties uz Eiropas apcietināšanas orderi.

27. Šādos apstākļos ierosinu atbilstoši Tiesas judikatūrai pirmo un otro prejudiciālo jautājumu atzīt par nepieņemamu, ciktāl tie attiecas uz Pamatlēmuma 2002/584 interpretāciju⁶.

B. Par lietas būtību

28. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu būtībā aicina Tiesu noteikt, kādā mērā persona, kas ir notiesāta tiesas procesā, kurā tā nav piedalījusies, var, pamatojoties uz Direktīvas 2016/343 9. pantu, izmantot tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna, ja, pirmkārt, šī persona pēc tam, kad tai paziņots apsūdzības raksts, kurš vēlāk gan tiek atcelts, ir aizbēgusi un līdz ar to nav tikusi informēta nedz par galīgo apsūdzības rakstu, nedz par tās tiesas procesa norisi, nedz arī par neierašanās sekām un, otrkārt, šo personu pārstāv valsts iecelts advokāts, ar kuru tā vispār nav kontaktējusies.

29. Iesniedzējtiesa šos jautājumus Tiesai uzdod, ņemot vērā *NPK* 423. panta 1. punktā ietvertās normas. Proti, šajā pantā ir formulēts princips, ka lūgums atsākt kriminālprocesu tiek apmierināts tad, ja aizmuguriski notiesāta persona to iesniedz sešu mēnešu laikā pēc tam, kad viņai paziņots notiesājošais nolēmums⁷. Tomēr šajā pantā ir paredzēti arī izņēmumi no minētā principa⁸. Lūgumu atsākt kriminālprocesu var noraidīt, ja notiesātā persona pēc tam, kad izmeklēšanas stadijā tai ir paziņota apsūdzība, bet pirms galīgā apsūdzības raksta paziņošanas ir aizbēgusi. Iesniedzējtiesas uzskata: no tā izriet, ka tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna nav apmierināmas situācijā, kad apsūdzētais nav informēts nedz par pirmstiesas sēdes norisi, nedz par iespēju izvēlēties advokātu kā pārstāvi, nedz par neierašanās sekām.

30. Tā kā neviena Direktīvas 2016/343 norma nesniedz skaidras norādes par aizbēgušai personai piemērojamo tiesisko regulējumu un par tās tiesībām pēc tiesas procesa, kurā tā nav piedalījusies, iesniedzējtiesa aicina Tiesu konstatēt, vai šāds tiesiskais regulējums ir saderīgs ar minēto direktīvu.

31. Šajā nolūkā tā lūdz Tiesu precizēt, vai būtu uzskatāms, ka personai, kas ir tādā situācijā kā IR, ir piemērojams Direktīvas 2016/343 8. panta 2. un 3. punktā ietvertais tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru būtu iespējams izpildīt nolēmumu, kas pieņemts tiesas procesā, kurā šī persona nav piedalījusies (pirmais jautājums), vai drīzāk šīs direktīvas 8. panta 4. punktā un 9. pantā ietvertais regulējums, saskaņā ar kuru šai personai būtu tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna (otrais jautājums).

32. Tā kā šie divi normu kopumi ir savstarpēji saistīti, ierosinu Tiesai pirmo un otro prejudiciālo jautājumu izskatīt kopā.

33. Savu vērtējumu sākšu ar Direktīvas 2016/343 8. un 9. panta teksta izvērtēšanu, bet pēc tam koncentrēšos, pirmkārt, uz mērķiem, kurus ES likumdevējs vēlas sasniegt ar šo direktīvu, un, otrkārt, uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru attiecībā uz Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁹ 6. panta 1. punkta ievērošanu.

⁶ Skat. it īpaši spriedumu, 2013. gada 29. janvāris, *Radu* (C-396/11, EU:C:2013:39, 22. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2021. gada 28. oktobris, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo* (C-319/19, EU:C:2021:883, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁷ Piemērojot *NPK* 425. panta 1. punkta 1. apakšpunktu, kriminālprocesa atsākšana var noslēgties ar notiesājošā nolēmuma atcelšanu un lietas nodošanu atpakaļ, lai tā vēlreiz tiktu izskatīta pēc būtības tajā stadijā, kurā, kā norāda tiesa, būtu jāsāk lietas izskatīšana no jauna.

⁸ Lūgums var tikt noraidīts divos gadījumos. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ietilpst pirmajā gadījumā. Otrs gadījums ir tāds, kurā notiesātā persona ir saņēmusi galīgo apsūdzības rakstu un bez attaisnojoša iemesla nav ieradusies uz tiesas sēdi.

⁹ Parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī; turpmāk tekstā – “ECPAK”.

1. Direktīvas 2016/343 8. panta 2. un 4. punkta un 9. panta teksta izvērtējums

34. Apliecinājis principu, ka apsūdzētajiem ir tiesības piedalīties savā tiesas procesā, Savienības likumdevējs ir atļāvis dalībvalstīm paredzēt procedūras par personu notiesāšanu viņu prombūtnē. Tā Direktīvas 2016/343 8. panta 2. un 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis var paredzēt tiesāšanu apsūdzētā prombūtnē un izpildīt šā procesa noslēgumā pieņemto lēmumu. Šie noteikumi ir balstīti uz pieņēmumu, ka minētā persona ir tikusi informēta par sava tiesas procesa norises laiku un vietu, un līdz ar to tiek pieņemts, ka viņa ir brīvprātīgi un nepārprotami atteikusies no tiesībām tajā piedalīties.

35. Kā izklāstīšu turpmāk, šīs direktīvas 8. un 9. pants nepārprotami liecina, ka personas, kuras ir notiesātas procesā, kurā viņas nav piedalījušās, ir iedalāmas divās kategorijās. Pirmkārt, tā ir tādu personu kategorija, attiecībā uz kurām pastāv noteiktība, ka viņas zināja vai viņām bija iespējams zināt par sava procesa vietu un laiku, un, otrkārt, pārējo personu kategorija. Personām, kas ietilpst otrajā kategorijā, ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna, savukārt personām, kas ietilpst pirmajā kategorijā, šādu tiesību nav. Jauna procesa rīkošanas atteikumam Savienības likumdevējs ir izvirzījis divus nosacījumus¹⁰.

36. Pirmais nosacījums, kas minēts Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punkta a) apakšpunktā, attiecas uz apsūdzētā informēšanu. Viņš pienācīgā laikā ir jāinformē par viņa tiesvedību un par neierašanās sekām. Citiem vārdiem, šai personai ir jābūt zinājušai par to, ka gadījumā, ja tā neieradīsies tiesas sēdē, var tai nelabvēlīgi tikt izlemts par tās vainīgumu vai nevainīgumu.

37. Otrais nosacījums, kas minēts šīs direktīvas 8. panta 2. punkta b) apakšpunktā, attiecas uz apsūdzētā pārstāvību, ko veic advokāts. Tas attiecas uz gadījumu, kad šī persona pēc informēšanas par tiesas sēdi brīvprātīgi izvēlas neierasties tiesas sēdē personīgi, bet savu pārstāvību uzticēt juridiskam konsultantam¹¹. Tas principā ir pietiekams pierādījums tam, ka šī persona ir atteikusies piedalīties savā tiesas procesā, tomēr vienlaikus nodrošinot savas tiesības uz aizstāvību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka jebkura apsūdzētā tiesības uz iedarbīgu aizsardzību, ko īsteno advokāts – vajadzības gadījumā valsts iecelts –, ir viens no taisnīga tiesas procesa pamatelementiem. Apsūdzētais nezaudē iespēju izmantot šīs tiesības tikai tāpēc, ka nav piedalījies tiesas debatēs. Tādēļ krimināltiesību sistēmas taisnīguma labad ir būtiski svarīgi, lai apsūdzētais netiktu sodīts par prombūtni viņa tiesas procesā, pārkāpjot viņa tiesības uz aizstāvja palīdzību, un lai viņš tiktu pienācīgi aizstāvēts gan pirmās instances tiesā, gan apelācijas instances tiesā¹².

38. Pirmkārt, secinu, ka, lai tiktu izpildīts katrs no šiem nosacījumiem, apsūdzētajam ir jābūt informētam par viņa procesa norisi. Tātad šā pienākuma ievērošana ir būtiski nepieciešama, lai izpildītu notiesājušu nolēmumu, kas pieņemts tiesas procesā, kurā šī persona nav piedalījusies.

39. Otrkārt, secinu, ka šā informēšanas pienākuma neizpilde liek piemērot Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punktā un 9. pantā izklāstītos noteikumus, jo šādā gadījumā valsts atbildīgajām iestādēm ir jānodrošina, ka apsūdzētais var izmantot jaunu tiesas procesu. Kā liecina

¹⁰ Skat. arī minētās direktīvas 35. apsvērumu.

¹¹ Skat. arī Direktīvas 2016/343 37. apsvērumu.

¹² Šajā ziņā skat. ECT spriedumu, 2001. gada 13. februāris, *Krombach* pret Franciju (CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, 89. punkts), un 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 91. punkts).

šo pantu teksts¹³, šīs direktīvas 8. panta 2. un 3. punktā minētās normas, kā arī šīs direktīvas 8. panta 4. punktā un 9. pantā izklāstītās normas ir saistītas tādā veidā, ka tās veido saskanīgu kopumu, un šīs personas informēšana ir uzskatāma par “pārejas punktu” no viena regulējuma otrā.

40. Tātad tiesību uz lietas izskatīšanu no jauna apjoms ir definēts minētās direktīvas 9. pantā.

41. Attiecībā uz jaunā tiesas procesa formu Savienības likumdevējs dalībvalstu ziņā ir atstājis kompetenci ieviest tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēmas, kas nodrošinātu aizmuguriski notiesāto personu tiesības uz aizstāvību. Tas pilnīgi atbilst ar Direktīvu 2016/343¹⁴ ieviesto noteikumu minimuma statusam, jo šī direktīva nav uzskatāma par pilnīgu un izsmelšu instrumentu, kura nolūks būtu noteikt visus tiesas nolēmuma pieņemšanas nosacījumus¹⁵. Šo metožu izvēle ietilpst dalībvalstu procesuālajā autonomijā un notiek atbilstoši attiecīgās valsts tiesību sistēmas īpatnībām.

42. Savukārt attiecībā uz šā jaunā tiesas procesa tvērumu Savienības likumdevējs dalībvalstīm ir uzlicis precīzus un nepārprotamus pienākumus. Tām ir jāievieš procedūra, kas dod iespēju pēc būtības no jauna izvērtēt lietu, ieskaitot jaunu pierādījumu pārbaudi, turklāt pastāv iespēja atcelt sākotnējo nolēmumu. Tas dalībvalstīm ir uzlicis arī pienākumu pārliecināties, ka apsūdzētajam šis jaunais tiesību aizsardzības līdzeklis sniedz tiesības faktiski piedalīties tajā paredzētajā tiesvedībā valsts tiesību aktos noteiktajā kārtībā un ka viņš spēs īstenot tiesības uz aizstāvību.

43. Šādi Savienības likumdevējs integrē Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieviestās būtiskās prasības jaunajam tiesas procesam, kuras aplūkoju šo secinājumu 66. un 67. punktā¹⁶.

44. Direktīvas 2016/343 teksta izvērtējuma noslēgumā secinu, ka uz situāciju, kad apsūdzētais nav ticis informēts nedz par viņa tiesas procesa norisi, nedz par neierašanās sekām, *a priori* attiecas nevis šīs direktīvas 8. panta 2. punkta normas, bet gan tās 8. panta 4. punkta normas.

45. Tomēr vēl pastāv arī “pelēkā zona”, kas skar tādu personu situāciju, kuras nav tikušas informētas par viņu tiesas procesa norisi viņu pašu vainas dēļ. Konkrētāk, šajā lietā ir jāatbild uz jautājumu, vai šī interpretācija ir piemērojama arī situācijā, kad nav bijis iespējams informēt apsūdzēto nedz par viņa tiesas procesa norisi, nedz par neierašanās sekām tā iemesla dēļ, ka viņš ir aizbēdzis.

46. Citiem vārdiem, vai Savienības likumdevējam ir nodoms informēšanas pienākuma ievērošanu padarīt par absolūtu prasību, kas nebūtu atkarīga no apsūdzētā rīcības un it īpaši no iemesliem, kuru dēļ šo personu nav bijis iespējams atrast, lai gan valsts atbildīgās iestādes ir centušās to panākt? Vai Savienības likumdevējs ir noteicis, ka dalībvalstīm būtu jāparedz jauns tiesas process ikreiz, kad apsūdzētais ir aizbēdzis?

47. Turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ neesmu par to pārliecināts.

¹³ Noteikumi par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna ir piemērojami vienīgi tad, ja “nav iespējams panākt atbilstību [8.] panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem, jo, neskatoties uz saprātīgajiem centieniem aizdomās turēto vai apsūdzēto atrast, personas atrašanās vieta nav zināma” (8. panta 4. punkts), vai ja “nav izpildīti 8. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi” (9. pants).

¹⁴ Skat. šīs direktīvas 1. pantu, kā arī 2.–4. un 9. apsvērumu.

¹⁵ Skat. spriedumu, 2018. gada 19. septembris, *Milev* (C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, 45.–47. punkts).

¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī uzskata, ka ECPAK sniedz līgumslēdzējam valstīm lielu brīvību izvēlēties iederīgus līdzekļus, ar kuru palīdzību var panākt to tiesu sistēmu atbilstību šīs konvencijas 6. panta prasībām, tomēr ar nosacījumu, ka valsts tiesību aktos pieejamie pasākumi izrādīsies iedarbīgi, ja apsūdzētais nav nedz atteicies ierasties un aizstāvēties, nedz arī viņam ir bijis nodoms izvairīties no tiesas. Ilustrācijai skat. ECT spriedumu, 2001. gada 14. jūnijs, *Medenica* pret Šveici (CE:ECHR:2001:0614JUD002049192, 55. punkts).

48. Pirmkārt, no Direktīvas 2016/343 36. apsvēruma izriet, ka dalībvalstu atbildīgo iestāžu pienākums informēt apsūdzēto par tiesas procesa norisi nozīmē, ka šī persona tiek personīgi uzaicināta vai oficiāli un pienācīgā laikā informēta, izmantojot citus līdzekļus, par tiesas sēdes laiku un vietu veidā, kas tai dod iespēju uzzināt par šo tiesas procesu. Arī šeit Savienības likumdevējs ir integrējis Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru to, ka apsūdzētais ar savu rīcību ir netieši atteicies no tiesībām piedalīties savā tiesas procesā, var uzskatīt vienīgi tad, ja ir pierādīts, ka viņš šajā sakarā var saprātīgi paredzēt savas rīcības sekas¹⁷. Tādēļ dalībvalstu tiesām ir jāievēro nepieciešamā rūpība, proti, apsūdzētais ir jāuzaicina pienācīgā veidā¹⁸; tas nozīmē, ka viņš tiek informēts par tiesas sēdes norisi nedz tikai tā, ka viņš uzzina par tiesas sēdes laiku un vietu, bet arī tā, lai viņa rīcībā būtu pietiekami daudz laika sagatavot aizstāvību un ierasties uz tiesas sēdi¹⁹.

49. Tomēr no Direktīvas 2016/343 38. apsvēruma izriet, ka veidu, kādā tiek sniegta informācija, un it īpaši tās pietiekamību var būt nepieciešams pārbaudīt. Savienības likumdevējs norāda, ka, “apsverot, vai informācijas sniegšanas veids ir pietiekams, lai nodrošinātu, ka persona ir informēta par lietas izskatīšanu tiesā, vajadzības gadījumā īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī publisko iestāžu centieniem informēt attiecīgo personu un attiecīgās personas centieniem saņemt tai adresēto informāciju”.

50. No tā izsecinu, ka dalībvalstis katrā konkrētā gadījumā var pārbaudīt, kādā veidā un kādos apstākļos informācija ir paziņota apsūdzētajam. Manuprāt, vārdu “vajadzības gadījumā” un “arī” lietojums liecina, ka dalībvalstis var ņemt vērā arī citus faktoros – tāpat ne tikai tos, kas attiecas uz akta, ar kuru informācija tikusi darīta zināma, būtību, formu vai saturu. Paredzot, ka dalībvalstīm ir jāpievērš “īpaša uzmanība” rūpībai, ar kādu gan valsts iestādes, gan apsūdzētais attiecīgi paziņo vai saņem informāciju, Savienības likumdevējs, manuprāt, uzsvāru liek uz katras puses rīcību kriminālprocesā.

51. Uzskatu, ka tieši šīs pārbaudes kontekstā dalībvalstis var ņemt vērā to, ka apsūdzētais ir aizbēdzis. Lai gan šis jēdziens ir minēts Direktīvas 2016/343 39. apsvērumā, šajā direktīvā tas nav definēts. Tomēr no vārda “bēgšana” (*fuite*) parastās nozīmes izriet, ka pirmām kārtām tā ir rīcība, it īpaši tāda rīcība, ar kuru persona atbrīvojas, glābjas vai cenšas izvairīties no kaut kā nepatīkama, grūta vai bīstama²⁰.

52. Tādēļ uzskatu, ka ir jānošķir divi personas bēgšanas gadījumi.

53. Pirmais ir gadījums, kad, neraugoties uz visu valsts iestāžu rūpību un centieniem informēt apsūdzēto par viņa tiesas procesa datumu un laiku, kā arī par neierašanās sekām, šī persona nav saņēmusi minēto informāciju, jo tā brīvprātīgi un apzināti nav izpildījusi tai uzlikto pienākumu tikt informētai par sava tiesas procesa norisi un darījusi to ar nolūku izvairīties no tiesvedības. Šajā gadījumā, kad valsts iestādes ir veikušas visus pasākumus, kas prasīti, lai informētu apsūdzēto, un šī persona ar savu rīcību ir kavējusi šīs informācijas paziņošanu, domāju, ka dalībvalstīm būtu jābūt iespējai izpildīt notiesājošo nolēmumu atbilstoši Direktīvas 2016/343 8. panta 3. punkta tekstam un atteikties no jauna tiesas procesa organizēšanas.

¹⁷ Skat. it īpaši ECT spriedumus, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 87. un 89. punkts); 2012. gada 24. aprīlis, *Haralampiev* pret Bulgāriju (CE:ECHR:2012:0424JUD002964803, 33. punkts), un 2012. gada 22. maijs, *Idalov* pret Krieviju (CE:ECHR:2012:0522JUD000582603, 173. punkts).

¹⁸ Ilustrācijai skat. ECT spriedumus, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 32. punkts), un 2018. gada 12. jūnijs, *M.T.B.* pret Turciju (CE:ECHR:2018:0612JUD004708106, 49.–53. punkts).

¹⁹ Ilustrācijai skat. ECT spriedumu, 2018. gada 28. augusts, *Vyacheslav Korchagin* pret Krieviju (CE:ECHR:2018:0828JUD001230716, 65. punkts).

²⁰ Skat. *Académie française* vārdnīcu un *Larousse* vārdnīcu.

54. Otrais ir gadījums, kad apsūdzētais nav ticis informēts par viņa tiesas sēdes laiku un vietu pavisam citu iemeslu dēļ, kuri nav atkarīgi no viņa gribas vai ir saistīti ar legītīmiem iemesliem, piemēram, viņa marginalizācijas vai neaizsargātības dēļ. Šajā gadījumā, kad informēšanas pienākuma neizpildi nav radījis apsūdzētā pienākumu brīvprātīgs un apzināts pārkāpums, dalībvalstīm būtu jāgarantē, ka šai personai būs tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna atbilstoši Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā un 9. pantā minētajiem principiem.

55. Nošķirums starp aizbēgušām personām, kuru ierosinu izdarīt, nozīmētu, ka valsts tiesa veiktu pilnīgu pārbaudi par visiem lietas apstākļiem.

56. Tai ir jāpārbauda, vai valsts iestādes ir izrādījušas pietiekamu rūpību centienos informēt apsūdzēto, nodrošināt viņa klātbūtni iztiesāšanā tiesā un atrast viņu, šajā kontekstā vienmēr paturot prātā šai personai uzlikto pienākumu saņemt informāciju par sava tiesas procesa norisi, būtību un apmēru. Vajadzības gadījumā valsts tiesai ir jāspēj nepārprotami pierādīt, balstoties uz precīziem un objektīviem lietas faktiem, ka minētā persona ir tikusi informēta par tai izvirzīto apsūdzību būtību un cēloni un ka tā brīvprātīgi un apzināti nav izpildījusi tai uzlikto pienākumu tikt informētai par sava tiesas procesa norisi, piemēram, sniedzot kļūdainu adresi vai, neraugoties uz attiecīgiem norādījumiem, nepaziņojot par adreses maiņu.

57. Manuprāt, manis piedāvātā Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punkta teksta interpretācija neapdraud Savienības likumdevēja izvirzīto mērķu sasniegšanu²¹.

2. Direktīvas 2016/343 teleoloģiskā interpretācija

58. Atgādināšu, ka Direktīvas 2016/343 nolūks ir ieviest kopīgu noteikumu minimumu attiecībā uz tiesībām personīgi piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, lai veicinātu [nolēmumu] savstarpēju atzišanu un uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesību sistēmām²². Tāpat atgādināšu, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru šī direktīva neveido pilnīgu un izsmelošu instrumentu, kura mērķis būtu noteikt *visus tiesas nolēmuma pieņemšanas nosacījumus*²³. Lai gan Savienības likumdevējs sagaida, ka dalībvalstis paredz jaunu tiesas procesu nolūkā garantēt aizmuguriski notiesāto tiesību uz aizstāvību ievērošanu, tomēr, ņemot vērā minētās direktīvas mērķu sasniegšanu, nav tā, ka no tā katrā ziņā izrietētu šo personu tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna jebkuros apstākļos.

59. Kā Tiesa ir nospriedusi 2021. gada 14. janvāra rīkojumā UC un TD (Apsūdzības raksta formas pārkāpumi)²⁴, valsts tiesai ir pienākums “nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp tiesību uz aizstāvību ievērošanu, no vienas puses, un nepieciešamību garantēt izmeklēšanas efektivitāti, kā arī rūpēties, lai process noritētu saprātīgā termiņā, no otras puses”²⁵. Tik šaura tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu izpratne, kas sistemātiski paredzētu iespēju sākt jaunu tiesas procesu pat gadījumā, kad valsts atbildīgās iestādes *de facto* nespētu informēt apsūdzēto par viņa tiesas procesa norisi, tāpēc ka viņš ir aizbēdzis [un] apzināti un ar nodomu nav izpildījis tam uzliktos pienākumus saņemt šo informāciju, radītu risku, ka daži apsūdzētie ļaunprātīgi izmantotu tiesības un procedūru, cerot, ka varēs atsaukties uz saprātīga termiņa pārsniegšanu vai publiskās apsūdzības

²¹ Skat. spriedumu, 2020. gada 13. februāris, *Spetsializirana prokuratura* (Tiesas sēde apsūdzētā prombūtnē) (C-688/18, EU:C:2020:94, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

²² Skat. Direktīvas 2016/343 1. pantu, kā arī 2.–4., 9. un 10. apsvērumu.

²³ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 19. septembris, *Milev* (C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, 45.–47. punkts).

²⁴ C-769/19, nav publicēts, EU:C:2021:28.

²⁵ Šā rīkojuma 45. punkts un tajā minētā judikatūra.

noilgumu, tādējādi radot tiesu darbības kavēšanos, mazinot motivāciju cietušajiem, kuri reizēm ir pakļauti vairāku tiesas sēžu ietekmē izraisītam morālam kaitējumam, finansiālām izmaksām un pat taisnīguma nodrošināšanas atteikumam.

60. Tādēļ Direktīvas 2016/343 8. panta 2.–4. punktā un 9. pantā formulētajiem noteikumiem ir jānodrošina iespēja garantēt taisnīgu līdzsvaru, no vienas puses, starp izmeklēšanas iedarbīgumu un pareizu tiesvedību, ļaujot dalībvalstīm izpildīt nolēmumu attiecībā pret personu, kura, klaji neievērojot tai uzliktos pienākumus, ir padarījusi atbildīgajām iestādēm neiespējamu informēt viņu par tās tiesas procesa norisi, tādējādi izvairoties no tiesas, un, no otras puses, tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna, kuru mērķis ir garantēt tiesības uz aizstāvību tai personai, kura nav nedz vēlējusi atteikties no klātbūtnes un aizstāvības, nedz plānojusi izvairīties no tiesas.

61. Visbeidzot, manis ierosinātā interpretācija iekļaujas judikatūras klāstā, ko Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir nostiprinājusi saistībā ar ECPAK 6. panta 1. punkta ievērošanu.

3. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izvērtējums

62. Tiesa 2020. gada 13. februāra spriedumā *Spetsializirana prokuratura* (Tiesas sēde apsūdzētā prombūtnē)²⁶ ir atgādinājusi iemeslus, kuru dēļ, interpretējot Direktīvā 2016/343 minētos nosacījumus, ir jāņem vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra saistībā ar tiesību piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā ievērošanu²⁷. Savienības likumdevējs šīs direktīvas 11., 13., 33., 45., 47. un 48. apsvērumā nepārprotami ir paudis vēlmi stiprināt un nodrošināt tiesību uz taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā iedarbīgu piemērošanu kriminālprocesā, Savienības tiesībās integrējot šīs tiesas izstrādāto judikatūru attiecībā uz atbilstību ECPAK 6. panta 1. punktam.

63. Attiecībā uz šo pantu Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir nospriedusi, ka personas bēgšana ir pietiekami smags pārkāpums, ja šī persona zina, ka pret to ir sākts kriminālprocess, zina apsūdzības būtību un cēloni un tai nav nodoma piedalīties procesā vai tā vēlas izvairīties no kriminālvajāšanas²⁸.

64. Šajā kontekstā minētā tiesa izmanto divējādu argumentāciju.

65. Pirmām kārtām, Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatē, vai, balstoties uz objektīviem un nozīmīgiem faktiem, ir pierādīts, ka apsūdzētais ir atteicies no tiesībām personīgi ierasties un aizstāvēties [tiesā] vai ka viņam ir bijis nodoms izvairīties no tiesu sistēmas. Šajā ziņā minētā tiesa paredz, lai valsts tiesas izrādītu nepieciešamo rūpību, personīgi paziņojot apsūdzētajam izvirzīto apsūdzību un uzaicinot viņu uz tiesu pareizā un pienācīgā veidā²⁹. Ja persona nav saņēmusi oficiālu paziņojumu, minētās tiesas ieskatā daži pietiekami fakti un secinājumi var dot iespēju nešaubīgi pierādīt, ka apsūdzētais ir informēts par to, ka pret viņu ir sākts kriminālprocess, ka viņš zina apsūdzības būtību un cēloni un ka viņam nav nodoma piedalīties procesā vai viņš plāno izvairīties

²⁶ C-688/18, EU:C:2020:94.

²⁷ Skat. šā sprieduma 34. un 35. punktu.

²⁸ Skat. ECT spriedumu, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 98.–101. punkts).

²⁹ Skat. šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmi. Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā šādu atteikšanos nevar secināt nedz no virspusējas un neoficiālas iepazīšanās (skat. it īpaši ECT spriedumu, 2006. gada 23. maijs, *Kounov* pret [Bulgāriju] (CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, 47. punkts)), nedz no vienkārša pieņēmuma, nedz no vienkārša aizbēgušas personas statusa (skat. ECT spriedumu, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 28. punkts)).

no izmeklēšanas³⁰. Šajā kontekstā minētā tiesa pārbauda, vai valsts atbildīgās iestādes ir izrādījušas pietiekamu rūpību centienos atrast apsūdzēto un informēt viņu par kriminālprocesu³¹, it īpaši, veicot atbilstīgu izmeklēšanu³². 2012. gada 11. oktobra spriedumā *Abdelali* pret Franciju³³ šī pati tiesa ir atgādinājusi, ka ar to vien, ka prasītājs nav atradies savā pastāvīgajā dzīvesvietā vai savu vecāku mājoklī, nepietiek, lai uzskatītu, ka prasītājs ir zinājis par izmeklēšanu un tiesas procesu un ka viņš bijis “aizbēdzis”.

66. Otrām kārtām, ja šie konstatējumi nav pietiekami, Eiropas Cilvēktiesību tiesa pēc tam pārbauda, kādā mērā apsūdzētais droši varēja izmantot iespēju piedalīties jaunā tiesas procesā³⁴. Šīs tiesas ieskatā pienākums garantēt apsūdzētajam tiesības būt klāt tiesas sēdē – vai nu pirmajā procesā, vai jaunā tiesas procesā – ir viens no galvenajiem ECPAK 6. panta elementiem. Pretējā gadījumā kriminālprocesu var uzskatīt par “acīmredzami pretēju [ECPAK] 6. panta normām” vai par tādu, kas “acīmredzami liedz taisnīgumu”³⁵.

67. Eiropas Cilvēktiesību tiesa prasa, lai apsūdzētajam būtu iespēja saņemt jaunu gan faktisku, gan juridisku viņam izvirzītās apsūdzības pamatotības novērtējumu, ko veic tiesa, kurai “ir visas pilnvaras” un kura lemj, šai personai klātesot³⁶, kas viņam sniegtu visas ECPAK 6. pantā sniegtās taisnīgas tiesas garantijas. Tomēr tā līgumslēdzējām valstīm atstāj “lielu brīvību atbilstošu līdzekļu izvēlē, kas ļauj to tiesu sistēmām atbilst [ši panta] prasībām”, ciktāl “valsts tiesībās sniegtie līdzekļi izrādās efektīvi, ja apsūdzētais nav nedz atteicies ierasties klātienē un aizstāvēties, nedz nodomājis izvairīties no tiesas”³⁷.

68. Šādi formulētos principus Eiropas Cilvēktiesību tiesa piemēroja 2017. gada 26. janvāra spriedumā *Lena Atanasova* pret Bulgāriju³⁸. Lietā, kurā pasludināts šis spriedums, minētajai tiesai tika uzdots jautājums, vai *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa) bija pārkāpusi ECPAK 6. panta 1. punktu, pamatojoties uz *NPK 423*. panta 1. punktu – par kuru ir šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu –, noraidot aizbēgušas prasītājas iesniegto lūgumu atsākt kriminālprocesu, balstoties uz to, ka viņa bija mēģinājusi izvairīties no tiesas un līdz ar to savas prettiesiskās rīcības dēļ bija pati atņēmusi sev iespēju piedalīties savā kriminālprocesā³⁹.

³⁰ Skat. ECT spriedumus, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 98.–101. punkts); 2006. gada 23. maijs, *Kounov* pret Bulgāriju (CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, 48. punkts); 2017. gada 26. janvāris, *Lena Atanasova* pret Bulgāriju (CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, 52. punkts), kā arī 2017. gada 2. februāris, *Ait Abbou* pret Franciju (CE:ECHR:2017:0202JUD004492113, 62.–65. punkts).

³¹ 1985. gada 12. februāra spriedumā *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 28. punkts) Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, ka novērotā situācija “slikti sader ar rūpību, kāda līgumslēdzējām valstīm ir jāizrāda, lai nodrošinātu [ECPAK] 6. pantā garantēto tiesību efektīvu izmantošanu”. 2018. gada 12. jūnija spriedumā *M.T.B.* pret Turciju (CE:ECHR:2018:0612JUD004708106, 51.–54. punkts) minētā tiesa nosprieda, ka tiesa, kas izskatīja lietu pēc būtības, nebija parādījusi visu prasīto rūpību tās centienos atrast prasītāju un bija vienīgi paziņojusi savu nolēmumu atbilstoši valsts tiesību normām. Minētās tiesas ieskatā ar šādu paziņošanu vien nepietiek, lai valsts būtu izpildījusi pienākumus, ko tai uzliek ECPAK 6. pants.

³² Skat. ECT spriedumu, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 28. punkts).

³³ CE:ECHR:2012:1011JUD004335307, 54. punkts.

³⁴ Skat. ECT spriedumus, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 29. punkts), un 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 101. punkts *in fine*).

³⁵ Skat. ECT spriedumus, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 84. punkts), un 2018. gada 12. jūnijs, *M.T.B.* pret Turciju (CE:ECHR:2018:0612JUD004708106, 61. punkts).

³⁶ Skat. ECT spriedumu, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 31. un 32. punkts).

³⁷ Skat. ECT spriedumu, 2001. gada 14. jūnijs, *Medenica* pret Šveici (CE:ECHR:2001:0614JUD002049192, 55. punkts). Skat. arī ECT spriedumus, 1985. gada 12. februāris, *Colozza* pret Itāliju (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, 30. punkts), un 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 82. punkts).

³⁸ CE:ECHR:2017:0126JUD005200907.

³⁹ Skat. šā sprieduma 27. un 28. punktu.

69. Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka šis noraidījums nav šāds pārkāpums, ja vien apsūdzētā ir apzināti un likumīgi netiešā veidā atteikusies no savām tiesībām personīgi ierasties tiesā, kuras garantētas ECPAK 6. panta 1. punktā. Vispirms minētā tiesa secināja, ka prasītāja bija pienācīgi informēta par kriminālprocesu pret viņu, kā arī par viņai izvirzīto apsūdzību, ka viņa bija atzinusi faktus un paziņojusi, ka ir gatava sniegt detalizētus paskaidrojumus, kā arī apspriest viņas notiesāšanas nosacījumus. Tāpat minētā tiesa secināja, ka uzaicinājumu ierasties tiesā nebija iespējams viņai nodot, jo viņa bija mainījusi dzīvesvietu un par šo dzīvesvietas maiņu nebija paziņojusi atbildīgajām iestādēm. Šī tiesa nosprieda, ka turklāt valsts iestādes bija veikušas saprātīgi nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu apsūdzētās klātbūtni procesā. Šajā lietā iestādes vispirms bija mēģinājušas sazināties ar šo personu tajā adresē, ko viņa bija norādījusi, pēc tam bija mēģinājušas meklēt viņas zināmajās adresēs vai ieslodzījuma vietās un visbeidzot bija pārliecinājušās, ka viņa nav atstājusi valsts teritoriju⁴⁰.

70. Turpretim 2006. gada 23. maija spriedumā *Kounov* pret Bulgāriju⁴¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesa pie šāda secinājuma nenonāca. Šajā spriedumā minētā tiesa secināja, ka ir pārkāpts ECPAK 6. panta 1. punkts, jo prasītājam, kurš bija notiesāts aizmuguriski, bija liegtas tiesības uz kriminālprocesa atsākšanu, lai gan iestādes nebija pierādījušas, ka viņš bija nepārprotami atteicies no savām tiesībām tajā piedalīties. Šajā spriedumā minētā tiesa konstatēja, ka apsūdzētais bija uzklaušs par viņam inkriminētajiem faktiem, taču nebija personīgi informēts par attiecībā uz viņu veikto izmeklēšanu. Tā uzskatīja, ka, tā kā prasītājam nebija paziņots par apsūdzību pret viņu, neviens no tiesai sniegtajiem elementiem nedeļa iespēju pierādīt, ka viņš ir zinājis par izmeklēšanas sākšanu, par viņa tiesvedības atsākšanu vai par tiesas procesa norises laiku. Tā uzskatīja, ka, tā kā prasītāju bija izjautājuši policisti, viņš tikai varēja nojaust, ka tiks sākta izmeklēšana, bet nekādā ziņā nevarēja precīzi zināt, kāda apsūdzība viņam tiks izvirzīta⁴².

71. No tā secinu, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa tādēļ cenšas nodrošināt arīdzan līdzsvaru starp personas, kura nav ieradusies uz savu tiesas procesu, tiesību uz aizstāvību ievērošanu un nepieciešamību garantēt kriminālvajāšanas iedarbīgumu situācijās, kad šī persona ir nepārprotami izrādījusi nodomu izvairīties no izmeklēšanas.

72. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, ierosinu Tiesai nospriest, ka Direktīvas 2016/343 8. panta 2. un 3. punkts attiecas uz situāciju, kad valsts tiesa, ņemot vērā visus konkrētos apstākļus, kas raksturo aplūkojamo situāciju, konstatē, ka, lai gan valsts atbildīgās iestādes ir izrādījušas rūpību un centušās informēt apsūdzēto par viņa tiesas procesa norisi un par neierašanās sekām, šī persona nolūkā izvairīties no tiesvedības apzināti un ar nodomu nav izpildījusi tai uzliktos pienākumus saņemt šo informāciju.

73. Saistībā ar šādu pārbaudi valsts tiesai ir jākonstatē apsūdzētā pienākumu būtība un apjoms, lai viņu varētu uzskatīt par informētu, un vajadzības gadījumā, balstoties uz objektīviem un precīziem faktiem, ir nepārprotami jāpierāda, ka šī persona ir zinājusi tai izvirzīto apsūdzību būtību un cēloni un ka tā apzināti un ar nodomu bija aizbēgusi.

⁴⁰ Skat. minētā sprieduma 52. un 53. punktu.

⁴¹ CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, 32., 49., 53. un 54. punkts. Skat. arī 2006. gada 1. marta spriedumu *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 100. punkts), kurā Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka šādi apstākļi nebija pierādīti, jo nebija citu objektīvu elementu kā vien tas, ka apsūdzētais neatradās savā pastāvīgajā dzīvesvietā, un valsts iestādes balstījās uz pieņēmumu, ka prasītājs bija iesaistīts noziegumā, kurā viņš tika apsūdzēts, vai bija atbildīgs par šo noziegumu. Minētā tiesa saglabāja tādu pašu pieeju savā 2006. gada 28. septembra spriedumā *Hu* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0928JUD000594104, 53.–56. punkts).

⁴² 2006. gada 1. marta spriedumā *Sejdovic* pret Itāliju (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 85. punkts) Eiropas Cilvēktiesību tiesa tomēr nosprieda, ka apelācijas termiņa pret aizmugurisku notiesāšanu atjaunošana ar iespēju apsūdzētajam būt klāt otrajā instancē un prasīt jaunu pierādījumu uzrādīšanu tika vērtēta kā jauna nolēmuma par apsūdzības faktisko un tiesisko pamatotību iespējamība, un tas ļāva secināt, ka process kopumā bija taisnīgs.

74. Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums un 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna nav paredzētas, ja apsūdzētais pēc viņa informēšanas par pirmstiesas procesa stadijā viņam izvirzīto apsūdzību, bet pirms viņa informēšanas par galīgo apsūdzības rakstu ir aizbēdzis, ja vien valsts tiesa izdara iepriekš minētos konstatējumus.

75. Ņemot vērā atbildi, kuru ierosinu sniegt uz pirmo un otro prejudiciālo jautājumu, kas izskatāmi kopā, šķiet, ka nav nepieciešams atbildēt uz trešo prejudiciālo jautājumu.

V. Secinājumi

76. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa, Bulgārija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, 8. panta 2. un 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie attiecas uz situāciju, kad valsts tiesa, ņemot vērā visus konkrētos apstākļus, kas raksturo aplūkojamo situāciju, konstatē, ka, neraugoties uz valsts atbildīgo iestāžu izrādīto rūpību un centieniem informēt apsūdzēto par viņa tiesas procesa norisi un neierašanās sekām, šī persona – nolūkā izvairīties no tiesvedības – apzināti un ar nodomu nav izpildījusi tai uzliktos pienākumus saņemt šo informāciju.
- 2) Veicot šo pārbaudi, valsts tiesai ir jākonstatē apsūdzētā pienākuma būt informētam būtība un apjoms un vajadzības gadījumā nepārprotami jāpierāda, balstoties uz konkrētiem un objektīviem faktiem, ka šī persona ir zinājusi tai izvirzītās apsūdzības būtību un cēloni un ka tā apzināti un ar nodomu bija aizbēgusi.
- 3) Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums un 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna nav paredzētas, ja apsūdzētais pēc viņa informēšanas par pirmstiesas procesa stadijā viņam izvirzīto apsūdzību, tomēr pirms viņa informēšanas par galīgo apsūdzības rakstu ir aizbēdzis – ar nosacījumu, ka valsts tiesa izdara iepriekš minētos konstatējumus.